

UZBEKISTAN–GERMANY PEOPLE-TO-PEOPLE DIPLOMACY: AN ANALYSIS THROUGH THE ACTIVITIES OF THE KONRAD ADENAUER FOUNDATION

Ozodjon U. Quvondiqov

Head of the Information Service of the Committee on Interethnic Relations and Compatriots Abroad of the Republic of Uzbekistan

Independent Researcher

E-mail: ozodquvondiqov010406@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Uzbekistan, Germany, people-to-people diplomacy, Konrad Adenauer Foundation, civil society, public dialogue, expert diplomacy, education, regional cooperation, soft power.

Received: 01.10.26

Accepted: 02.10.26

Published: 03.10.26

Abstract: This article examines the institutional and practical dimensions of people-to-people diplomacy between Uzbekistan and Germany through the activities of the Konrad Adenauer Foundation in Uzbekistan. The Foundation's cooperation with governmental and non-governmental organizations, civil society institutions, youth, experts, journalists and local governance representatives is assessed as a mechanism for promoting dialogue, education, expert exchange and public participation. Particular attention is paid to civic forums, international conferences, training programmes, public monitoring initiatives and cross-border dialogue projects. The analysis indicates that the Foundation's activities complement official diplomacy, strengthen mutual trust and expand sustainable public and expert networks between Uzbekistan and Germany.

ЎЗБЕКИСТОН–Германия халқ дипломатияси: “Конрад Аденауэр” жамғармаси фаолияти мисолида таҳлил

Озоджон.Ў. Қувондиқов

Ўзбекистон Республикаси Миллатлараро муносабатлар ва хориждаги ватандошлар масалалари бўйича қўмитаси ахборот хизмати раҳбари, мустақил изланувчи

E-mail: ozodquvondiqov010406@gmail.com

Тошкент, Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: Ўзбекистон, Германия, халқ дипломатияси, Конрад Аденауэр жамғармаси, фуқаролик жамияти, жамоатчилик мулоқоти, эксперт дипломатияси, таълим, минтақавий ҳамкорлик, «юмшоқ куч».

Аннотация: Мақолада Ўзбекистон ва Германия ўртасидаги халқ дипломатиясининг институционал ва амалий жиҳатлари Конрад Аденауэр номидаги жамғарманинг Ўзбекистондаги фаолияти мисолида таҳлил қилинган. Жамғарманинг 1990-йиллардан бошлаб мамлакатдаги давлат ва нодавлат ташкилотлари, фуқаролик жамияти институтлари, ёшлар, экспертлар, журналистлар ҳамда маҳаллий бошқарув вакиллари билан ўрнатган ҳамкорлиги халқ дипломатиясининг мулоқот, таълим, эксперт алмашинуви ва жамоатчилик иштирокини рағбатлантирувчи механизми сифатида баҳоланади. Шунингдек, фуқаролик форумлари, халқаро конференциялар, тренинглар, жамоатчилик мониторинги ва трансчегаравий мулоқот лойиҳаларининг аҳамияти ёритилади. Таҳлил натижасида Конрад Аденауэр жамғармаси фаолияти Ўзбекистон–Германия муносабатларида расмий дипломатияни тўлдирувчи, ўзаро ишончни мустаҳкамловчи ва эксперт ҳамда жамоатчилик алоқаларини кенгайтирувчи самарали платформа экани асосланади.

НАРОДНАЯ ДИПЛОМАТИЯ УЗБЕКИСТАНА И ГЕРМАНИИ: АНАЛИЗ НА ПРИМЕРЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФОНДА КОНРАДА АДЕНАУЭРА

Озоджон У. Кувондиқов

Руководитель информационной службы Комитета по межнациональным отношениям и вопросам соотечественников за рубежом Республики Узбекистан

Независимый исследователь

Электронная почта: ozodquvondiqov010406@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Узбекистан, Германия, народная дипломатия, Фонд Конрада Аденауэра, гражданское общество, общественный диалог, экспертная дипломатия, образование, региональное сотрудничество, «мягкая сила».

Аннотация: В статье анализируются институциональные и практические аспекты народной дипломатии между Узбекистаном и Германией на примере деятельности Фонда Конрада Аденауэра в Узбекистане. Сотрудничество фонда с государственными и негосударственными организациями, институтами гражданского

общества, молодежью, экспертами, журналистами и представителями местного управления рассматривается как механизм развития диалога, образования, экспертного обмена и общественного участия. Особое внимание уделяется гражданским форумам, международным конференциям, тренингам, общественному мониторингу и проектам трансграничного диалога. Результаты анализа показывают, что деятельность Фонда Конрада Аденауэра дополняет официальную дипломатию, укрепляет взаимное доверие и способствует расширению устойчивых общественных и экспертных связей между Узбекистаном и Германией.

Кириш. Замонавий халқаро муносабатларда давлатлараро алоқалар фақат расмий дипломатик каналлар билан чекланиб қолмайди. Фуқаролик жамияти институтлари, жамоат ташкилотлари, таҳлил марказлари, таълим муассасалари ва экспертлар ўртасидаги тўғридан-тўғри мулоқот халқ дипломатиясининг муҳим таркибий қисмига айланмоқда. Бундай алоқалар давлатлар ўртасидаги сиёсий мулоқотни ижтимоий мазмун билан бойитади, ўзаро ишончни кучайтиради ва жамоатчилик даражасида узоқ муддатли ҳамкорлик муҳитини шакллантиради.

Ўзбекистон ташқи алоқаларида ҳам халқаро нодавлат тузилмалар ва сиёсий жамғармалар билан ҳамкорлик алоҳида ўрин эгаллайди. Мамлакатда барқарорлик, миллатлараро тотувлик, бағрикенглик, фуқаролик жамияти институтларини қўллаб-қувватлаш ва халқаро тажриба алмашинувига қаратилган ташаббуслар доирасида Германиянинг Конрад Аденауэр номидаги жамғармаси билан ҳамкорлик кўп йиллик тажрибага эга. Жамғарманинг Ўзбекистондаги фаолияти сиёсий таълим, эксперт мулоқоти, фуқаролик жамиятини ривожлантириш, маҳаллий бошқарув, ОАВ ва ёшлар билан ишлаш каби йўналишларни қамраб олади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Мавзу бўйича мавжуд манбаларни шартли равишда бир неча гуруҳга ажратиш мумкин. Биринчи гуруҳга Конрад Аденауэр жамғармасининг Ўзбекистондаги институционал иштироки ва ҳамкорлик тарихи ҳақида маълумот берувчи материаллар киради.

Иккинчи гуруҳ манбалари жамғарманинг нодавлат нотижорат ташкилотлари, Ёшлар парламенти ва жамоатчилик институтлари билан ҳамкорлигига бағишланган. Уларда

семинарлар, фуқаролик форумлари, эксперт учрашувлари ва ижтимоий мулоқот платформаларининг аҳамияти кўрсатилади.

Учинчи гуруҳга Конрад Аденауэр жамғармасининг тинчлик, хавфсизлик, таълим, минтақавий мулоқот ва демократик институтларни қўллаб-қувватлашга қаратилган фаолиятини кенгроқ контекстда ёритувчи таҳлилий материаллар киради.

Тадқиқот методологияси. Тадқиқотда сифат таҳлилига асосланган комплекс ёндашув қўлланилди. Манба базасини жамғарма ва ҳамкор ташкилотлар фаолиятига оид расмий ахборотлар, таҳлилий мақолалар, энциклопедик материаллар ва ҳамкорлик меморандумлари ташкил этди.

Кейс-стади усули доирасида 2019 йилда “Юксалиш” умуммиллий ҳаракати билан имзоланган ҳамкорлик меморандуми, 2020-2022 йилларга мўлжалланган трансчегаравий мулоқот лойиҳаси ҳамда 2021 йилда Марказий Осиё халқаро институти билан тузилган меморандум алоҳида мисол сифатида ўрганилди. Шунингдек, институционал таҳлил усули орқали жамғарманинг давлат ва нодавлат субъектлар ўртасидаги боғловчи платформа сифатидаги роли баҳоланди.

Таҳлил ва натижалар. Конрад Аденауэр жамғармаси 1955 йилда ташкил этилган бўлиб, унинг Германияда 16 та минтақавий бўлинмалари фаолият кўрсатади. Жамғарманинг хориждаги ваколатхоналари ҳозирда 120 дан ортиқ мамлакатларда турли лойиҳаларни йўлга қўйган. Жамғарманинг бутун дунёдаги ваколатхоналарини инобатга олса, унда 1 млндан зиёд малакали ходимлар фаолият юритиб келмоқда [1]. Жамғарма фаолиятининг асосий тамойиллари эркинлик, адолат ва ҳамжиҳатлик ҳисобланади. Унда асосий эътибор инсоннинг ҳуқуқ ва жамият олдидаги мажбуриятларини шакллантиришга қаратилган. Бу ижтимоий адолат, эркин демократия ва барқарор бошқарувнинг асоси ҳисобланади[2]. Жамғарма кўп йиллардан буён халқаро рейтингда ижобий кўрсаткичга эга бўлиб келмоқда ва жаҳоннинг 20 та энг яхши таҳлилий марказлари қаторидан жой олган. Жумладан, “Global Go To Think Tank Index-2020” ҳисоботида Жамғарма 174 та марказ орасида 15-ўринни эгаллаган ва энг яхши немис таҳлилий маркази сифатида эътироф этилган[3].

Мамлакатимизда ижобий ўзгаришларнинг янада изчил ва муваффақиятли давом этиши учун жамиятда ўзаро ҳурмат, диний бағрикенглик ва миллатлараро тотувлик ҳукм суриши ғоят муҳим. Мазкур йўналишда Ўзбекистон узоқ йиллар давомида маънавий ва умуминсоний кадриятларни мустаҳкамлаш ишига, барқарорлик ва хавфсизликни сақлашга қаратилган ташқи сиёсий мулоқотлар, маданиятлар ва динлар ўртасидаги алмашинувга салмоқли ҳисса қўшган халқаро ташкилотлар билан фаол ҳамкорлик қилиб келмоқда.

1993 йилнинг апрель ойида Ўзбекистоннинг Биринчи Президенти Ислам Каримовнинг Германияга расмий ташрифи доирасида кўплаб юксак даражадаги учрашувлар, жумладан, жамғармамизнинг ўша вақтдаги раиси Герд Ланггут билан ҳам учрашув бўлиб ўтди. Мазкур учрашувда жамғарма вакиллари маслаҳат ва амалий ёрдам кўрсатиш учун Ўзбекистонга таклиф этилди. 1993 йилнинг ноябрь ойида Конрад Аденауэр жамғармаси билан Ўзбекистон ҳукумати ўртасида доиравий битим имзоланди, 1994 йилнинг июль ойида эса жамғарма Тошкентда ўзининг минтақавий ваколатхонасини очди. Минтақавий ваколатхона Марказий Осиёнинг тўрт давлати – Қирғизистон, Тожикистон, Туркменистон ва Ўзбекистон учун масъул.

К.Аденауэр жамғармаси Ўзбекистонда 1994 йилдан бери Германия билан Ўзбекистон ўртасидаги яқин шериклик муносабатларининг ўзига хос тарғиботчиси сифатида хизмат қилмоқда[4]. К.Аденауэр жамғармаси ўтказаётган сиёсий таълимга оид семинарлар, конференцияларда ҳокимликлар ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органлари вакиллари, тадбиркорлар, аёллар, ёш олимлар, талабалар, оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этади.

Семинарларнинг асосий мавзуси Ўзбекистонда парламент ислохотлари, сиёсий партияларнинг жамиятдаги ролини ошириш, суд тизимини либераллаштириш ва демократлаштириш, номарказлашув ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органларини ривожлантириш, кичик ва ўрта бизнесга кенг йўл очиш, оммавий ахборот воситаларини эркинлаштириш, ёшлар ва сиёсат, аёл ва жамият каби долзарб мавзуларга бағишланади[5].

1994-2015 йиллар давомида Жамғарма Журналистларни қайта тайёрлаш халқаро маркази, «Заковат» тадбирларни ахборот билан қўллаб-қувватлаш жамғармаси, “Иқбол” ёшлар маркази, “Аёл ва жамият” жамғарманинг асосий ҳамкорлари бўлган. Жамғарма ўз тадбирларини Ўзбекистондаги кўплаб ташкилотлар билан яқин алоқада амалга оширади. Жамғарма фаолиятини қўллаб-қувватловчи хайрихоҳлар Конрад Аденауэр Жамғармасининг дўстлари клубини ташкил этган. Бу клубнинг 7000 дан ортиқ аъзоси бор. Жамғармага 2002 й йил 1 августгача Вольфганг Шрайбер раҳбарлик қилган бўлиб, у 1997 йилда “Дўстлик” ордени билан мукофотланган[6].

Мустақилликнинг ўтган йилларида Ўзбекистон билан Конрад Аденауэр жамғармаси ўртасида ўзаро ишонч ва яқин ҳамкорлик алоқалари шаклланди ва изчил ривожланиб бормоқда. Ҳозирги кунга қадар Жамғарма мамлакатимизда давлат ва нодавлат ташкилотлари билан яқин ҳамкорликда иқтисодиёт, экология, таълим, инсон ҳуқуқлари ва гендер тенглигини таъминлаш, давлат идоралари ҳамда нодавлат ташкилотлари ходимларининг малакасини ошириш бўйича турли қўшма лойиҳаларни амалга ошириб

келмоқда. Айниқса, 2017 йилдан кейинги ислохотлар даврида ҳамкорлик мазмунан кенгайди. Хатто 2020 йилда пандемик инқироз даврида ҳам таълим, иқтисодийёт, коммунал соҳа, атроф-муҳит, энергетика, ташқи сиёсат ва хавфсизлик сиёсати бўйича ҳам онлайн, ҳам гибрид форматда 20 дан ортиқ тадбирлар ўтказилди.

Конрад Аденауэр жамғармаси Ўзбекистонда бевосита сиёсий фаолият эмас, балки таълим, таҳлил ва мулоқот орқали демократик институтларни қўллаб-қувватлайди. Бу ёндашув мамлакатдаги ислохотлар жараёнига халқаро тажриба ва эксперт билимларини жалб этишда муҳим ўрин тутди.

Конрад Аденауэр жамғармаси Ўзбекистонда халқ дипломатияси йўналишида фақат расмий сиёсий мулоқот билан чекланмай, балки халқаро конференциялар ташкил этиш; ёшлар, экспертлар ва жамоатчиларни бирлаштириш; маданий, таълим ва инновацион соҳаларда ҳамкорликни ривожлантириш; таҳлил, семинарлар ва эксперт муҳокамалари орқали халқлар ўртасида тузилган мулоқотни қўллаб-қувватлаш каби фаолиятларни амалга оширмоқда.

Халқ дипломатияси минтақавий ҳамкорлик динамикасини мустаҳкамлашда, унинг барқарор муҳитини таъминлашда, минтақада фаровонлик, тинчлик ва барқарор ривожланишни таъминлашда, яхши қўшничилик, ишонч ва дўстлик маконини шакллантириш ҳамда соҳа вакиллари учун мулоқот майдонини яратишда муҳим платформа бўлиб хизмат қилади.

2019 йилда “Юксалиш” умуммиллий ҳаракати ҳамда К.Аденауэр номидаги жамғарманинг Тошкентдаги Марказий Осиё бўйича ваколатхонаси ўртасида имзоланган ҳамкорлик меморандумига мувофиқ, ўтган йиллар давомида икки ташкилот томонидан фуқаролик форумлари, халқаро экспертлар иштирокида анжуманлар, ҳудудларда Давлат дастурларининг ижроси юзасидан жамоатчилик мониторинги ва жамоатчилик эшитувлари, журналист ва блогерлар учун тренинглар ўтказиб келинмоқда[7].

Ҳамкорлик натижасида 2020 йилда Европа Иттифоқи ва жамғарманинг 2020-2022 йилларга мўлжалланган Марказий Осиёда муросаи мадора ва тинчлик учун минтақавий трансчегаравий мулоқотни илгари суриш бўйича қўшма лойиҳани амалга оширишга киришилди ва у Қирғизистон, Тожикистон ва Ўзбекистондаги миллий шериклар билан биргаликда олиб борилди. Ўзбекистонда «Юксалиш» умуммиллий ҳаракати лойиҳа бўйича шерик ҳисобланади. Лойиҳа умумий минтақавий муаммоларни самарали бартараф этиш, ННТ ва журналистларнинг трансчегаравий тармоғини мустаҳкамлаш, уларнинг қўшма ташаббусларини ва ҳамкорлик платформаларини қўллаб-қувватлаш мақсадида мулоқотнинг турли форматларини ривожлантиришга, ёшлар, педагоглар, ННТ,

журналистлар, жамоат тартибини муҳофаза қилиш органлари, диний жамоалар ва давлат органларининг вакиллари каби мақсадли гуруҳлар салоҳиятини оширишга йўналтирилган[8].

2021 йилнинг 15 апрель куни Марказий Осиё халқаро институтида Конрад Аденауэр номидаги жамғарманинг Марказий Осиёдаги ваколатхонаси билан ҳамкорлик тўғрисидаги Меморандум имзоланган[9].

Икки мамлакат таҳлил марказлари ўртасидаги мунтазам алоқалар, ишлаб чиқилган янги ғоялар ва тавсиялар давлатлараро муносабатларни сифат жиҳатдан янги поғонага олиб чиқишга ҳамда Марказий Осиёдаги минтақавий ҳамкорликни янада мустаҳкамлашга имконият яратади.

Хулоса ва таклифлар. Тадқиқот натижалари Конрад Аденауэр жамғармасининг Ўзбекистондаги кўп йиллик фаолияти Ўзбекистон–Германия халқ дипломатиясининг муҳим институционал механизмларидан бири сифатида шаклланишини кўрсатади. Жамғарма давлат ва нодавлат сектор, экспертлар, ёшлар, журналистлар ва маҳаллий бошқарув вакиллари бирлаштирувчи мулоқот майдонини яратиб, расмий дипломатияни жамоатчилик алоқалари билан тўлдирмоқда.

Мазкур тажрибадан келиб чиқиб, қуйидаги таклифларни илгари суриш мақсадга мувофиқ: биринчидан, Ўзбекистон ва Германия фуқаролик жамияти институтлари, таҳлил марказлари ва ёшлар ташкилотлари ўртасида мунтазам қўшма форумлар тизимини шакллантириш; иккинчидан, маҳаллий бошқарув, жамоатчилик назорати, экологик барқарорлик ва рақамли трансформация йўналишларида қўшма ўқув дастурларини кенгайтириш; учинчидан, ёш экспертлар ва тадқиқотчилар учун қисқа муддатли алмашинув ҳамда қўшма тадқиқот дастурларини йўлга қўйиш; тўртинчидан, халқ дипломатияси лойиҳаларининг натижадорлигини иштирокчилар сони, ҳамкорлик тармоқлари, қўшма ташаббуслар ва жамоатчилик қамрови каби индикаторлар асосида мунтазам баҳолаб бориш; бешинчидан, Ўзбекистон–Германия халқ дипломатияси бўйича амалий тажрибаларни умумлаштирувчи электрон ахборот ва эксперт платформасини шакллантириш.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон маҳаллалари уюшмаси делегатсияси Германияда Конрад Аденауэр жамғармаси раҳбарияти билан ҳам икки томонлама ҳамкорлик истиқболлари юзасидан учрашув ўтказилди.// <https://mahallas.uz/news/zbekiston-maallalari-uyushmasi-delegatsiyasi-germaniyada-konrad-adenauer-zhamarmasi-rabariyati-bilan-am-ikki-tomonlama-amkorlik-istibollari-yuzasidan-uchrashuv-tkazildi>

2. Конрад Аденауэр номидаги жамғарма раиси Ўзбекистондаги ННТлар ва Ёшлар парламенти вакиллари билан учрашди // https://yumh.uz/uzc/news_detail/523
3. Жаҳонда тинчлик ва хавфсизлик тарғиботчиси 2/2021 // <https://evu.uz/arhiv-statey/o-zbek-zha-onda-tinchlik-va-havfsizlik-tar-ibotchisi.html>
4. Жаҳонда тинчлик ва хавфсизлик тарғиботчиси 2/2021 // <https://evu.uz/arhiv-statey/o-zbek-zha-onda-tinchlik-va-havfsizlik-tar-ibotchisi.html>
5. Бобожонова Г. Конрад Аденауэр жамғармаси // <https://qomus.info/encyclopedia/cat-k/konrad-adenauer-jamgarmasi-uz/>
6. Бобожонова Г. Конрад Аденауэр жамғармаси // <https://qomus.info/encyclopedia/cat-k/konrad-adenauer-jamgarmasi-uz/>
7. Конрад Аденауэр номидаги жамғарма раиси Ўзбекистондаги ННТлар ва Ёшлар парламенти вакиллари билан учрашди // https://yumh.uz/uzc/news_detail/523
8. Жаҳонда тинчлик ва хавфсизлик тарғиботчиси 2/2021 // <https://evu.uz/arhiv-statey/o-zbek-zha-onda-tinchlik-va-havfsizlik-tar-ibotchisi.html>
9. Марказий Осиё халқаро институти ва Конрад Аденауэр номидаги жамғарманинг Ўзбекистон Республикасидаги ваколатхонаси ўртасида имзоланган Меморандум тўғрисида // https://uza.uz/uz/posts/markaziy-osiyo-xalqaro-instituti-va-konrad-adenauer-nomidagi-zhamgarmaning-ozbekiston-respublikasidagi-vakolatxonasi-ortasida-imzolangan-memorandum-togrisida_258286?q=%2Fposts%2Fmarkaziy-osiyo-xalqaro-instituti-va-konrad-adenauer-nomidagi-zhamgarmaning-ozbekiston-respublikasidagi-vakolatxonasi-ortasida-imzolangan-memorandum-togrisida